

Lezing pausbezoek J Nuboer 17 februari 2018

Excellentie, Admiraal, Schout bij Nacht, Burgemeesters, Dames en Heren

Op 11 februari 1676 werden door toedoen van admiraal de Ruyter 28 Hongaarse predikanten bevrijd die al negen maanden lang in Napels als galeislaven op

Spaanse galeien zaten. Ze waren gestraft omdat ze hun protestantse geloof niet wilden verloochenen. De Ruyter was met een vloot in de

Middellandse Zee om de Spaanse vloot te helpen tegen de Fransen. De Staten Generaal hadden hem opdracht gegeven te trachten de bevrijding van deze predikanten te bewerkstelligen. Hij kon deze actie combineren met zijn oorspronkelijke opdracht.

Dit is de afbeelding van de bevrijding. Hier ziet u de predikanten. In werkelijkheid waren ze uitgemergeld en vol blauwe plekken. Deze schilder had dat blijkbaar niet goed begrepen.

GEDENKNAALD

Debrecen

U weet waarschijnlijk WEL dat er een monument, een gedenknaald staat, in de Hongaarse stad Debrecen, als aandenken aan die bevrijding en tevens gewijd aan admiraal de Ruyter.

U weet waarschijnlijk NIET dat in 1991, de toenmalige paus, Johannes Paulus de Tweede, een krans heeft gelegd bij die gedenknaald.

Bronzen afgietsel van krans

Er is daarna een bronzen afgietsel gemaakt van die krans en dat kunt u vandaag de dag zien aan de voet van het monument.

Die kranslegging door de paus, op 18 augustus 1991, daar wil ik het vandaag over hebben.

Daartoe zal ik eerst iets

vertellen over de Ruyter en zijn onderscheidingen, daarna over de stad Debrecen en zijn grote protestantse kerk, daarna over de paus en zijn karakter en ten slotte over de kranslegging en zijn betekenis.

Admiraal
de
Ruyter
1667
60 jaar oud

Admiraal de Ruyter is zijn dienst voor het vaderland pas begonnen toen hij 45 jaar was en verreweg de meeste van zijn wapenfeiten heeft hij verricht na zijn vijftigste.

Gedurende de lange tijd in dienst van de Republiek kreeg hij talloze onderscheidingen en geschenken als blijk van

waardering en als beloning voor zijn goede diensten.

In de biografie van de Ruyter “Rechterhand van Nederland”, geschreven door de heer Prud’homme van Reine staan een aantal schilderijen afgebeeld waar onderscheidingen op te zien zijn en die zal ik hier vertonen.

Gravure
door
Pieter de Jode

Eind oktober 1652 kreeg hij een gouden keten met erepenning van de Staten van Zeeland voor, zoals het staat omschreven : “zijn mannelijke dapperheid en moedige voorzichtigheid” tijdens de twee zeeslagen die hij tot dan toe had gevoerd.

Op deze gravure is die keten met de penning hier te zien.

In 1653, na de 3-daagse zeeslag, kreeg hij een gouden ereketen met gouden penning van de Staten Generaal als dank voor betoonde dapperheid. Deze keten is te zien op dit schilderij uit 1655. Het is duidelijk te zien dat hij enorm trots is op deze onderscheiding. Hij kon

natuurlijk niet weten dat er nog zoveel zouden volgen.

Nog een afbeelding, uit 1659, waarop deze ereketen met penning is te zien.

In 1657 ontving hij een zesdubbele gouden ereketen met medaille van de Admiraliteit van Amsterdam voor de verovering van twee Franse kaperschepen en zijn verdere optreden in de Middellandse Zee. Deze ligt in een vitrine in de zeeheldenzaal van het Rijksmuseum. Hij weegt een halve kilo.

In 1660 werd de Ruyter met een vloot naar de Deense wateren gestuurd om Denemarken te helpen tegen de Zweden. Nederland wilde voorkomen dat de beide oevers van de Sont onder het gezag van één enkele natie zouden komen. De Sont is tot op de dag van vandaag geflankeerd door twee verschillende landen, Zweden en Denemarken. Dank zij admiraal de Ruyter.

De koning van Denemarken heeft de Ruyter royaal beloond. In augustus 1660 gaf hij hem een familiewapen en schonk hij hem een gouden keten met beeltenis van de koning zelve.

Een schilderij uit hetzelfde jaar, 1660. Het familiewapen is hier duidelijk te zien, evenals de keten met de afbeelding van de Deense koning.

Wederom door zijn vaste portretschilder, Hendrick Berckman, vier jaar later, in 1664. Hier ook weer diezelfde keten.

Lodewijk de Veertiende, de koning van Frankrijk, vereerde hem in 1666 met de orde van Saint Michel als blijk van waardering voor zijn prestatie in de Vierdaagse Zeeslag. En waarschijnlijk ook als excuus dat de Franse vloot het tijdens die slag had laten afweten.

Koning Lodewijk XIV van Frankrijk, met een hofhouding van tienduizend man, was in die tijd de machtigste man van Europa.

Het is begrijpelijk dat de Ruyter bijzonder trots was op deze orde. Hij liet zich daarna altijd afbeelden met de orde van St Michel om de hals. Ja, en als je dan zelf Michiel heet,

dan heeft de orde van Sint Michiel natuurlijk wat extra kleur.

Dit is de orde van Saint Michel. Slechts aan een zeer beperkt aantal niet-Fransen uitgereikt.

Deze orde is duidelijk te zien op dit schilderij van Ferdinand Bol uit 1667. Dit was het officiële schilderij waarvan er in elke admiraliteit één aanwezig moest zijn.

In hetzelfde jaar schilderde Ferdinand Bol hem nogmaals. Ook hier weer de versierselen van die orde.

Hetzelfde schilderij met harnas. En een prachtige lijst met het familiewapen in top.

En op het familieportret uit 1662, dat vier jaar daavóór was geschilderd, liet hij het gewoon erbij schilderen. Zo belangrijk vond hij die onderscheiding.

Na de tocht naar Chatham kreeg de Ruyter deze prachtige bokaal van de Staten Generaal als geschenk. Deze is te zien in dezelfde vitrine in het Rijksmuseum als de ereketen uit 1657.

In 1674 werd de Ruyter uitgenodigd door de koning van Engeland om zich een

paar weken te laten fêteren aan het Britse hof in Londen. Deze uitnodiging kan ook worden gezien als een eerbewijs door de koning van Engeland. Hij heeft de uitnodiging overigens niet aangenomen, hij wilde liever bij zijn gezin blijven. In tegenstelling tot Cornelis Tromp. Die nam de uitnodiging heel graag aan. Hij had er de tijd van zijn leven, geweldig veel plezier en zijn hele verblijf heeft hij doorgebracht in totale dronkenschap. Dit geeft overigens een interessant beeld van de relatie tussen de Engelse en de Nederlandse marine. Toen al, net als nu.

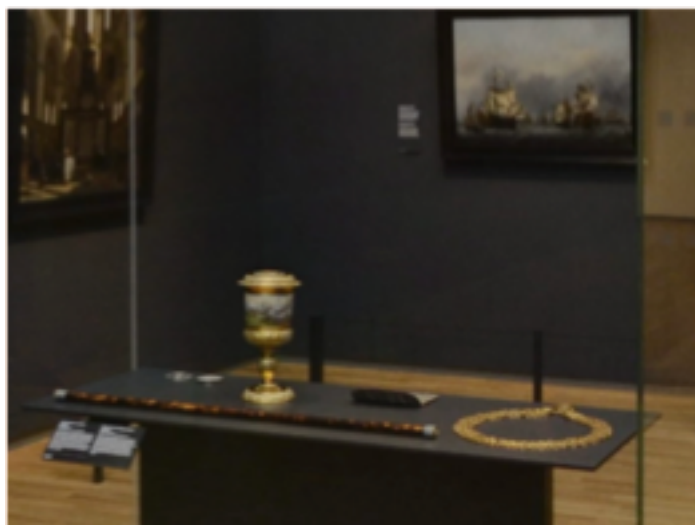
Een jaar voor zijn dood, in 1675, werd dit schilderij door Hendrick Berckman gemaakt. De orde van St Michel is ook hier duidelijk zichtbaar.

Tijdens zijn laatste reis kreeg hij veel kostbare geschenken van de Spaanse autoriteiten. Het waren er zoveel dat hij verzuchtte dat hij in plaats van

al die geschenken liever meer Spaanse oorlogsschepen had gehad om de strijd tegen de Fransen te voeren.

In de week na de bevrijding van de Hongaarse predikanten, gaf de Spaanse onderkoning, met die heel mooie naam, deze commandostaf aan de Ruyter. Hij ligt in dezelfde vitrine als de bokaal van de tocht naar Chatham en de ereketen uit 1657.

Hier ziet u die vitrine in de zeeheldenzaal van het Rijks museum. Het is een goede zaak dat al deze zeer kost- bare voorwerpen die aan de Ruyter hebben toebehoord, hier voor iedereen te zien zijn, dank zij de overdracht in 1897 van deze voorwer- pen door de familie aan het Rijksmuseum.

In deze kerk staat de kist in de crypte, waarin u straks mag afdalen. In 1956 is de- ze kist voor de laatste maal geopend en toen was duide- lijk te zien dat de orde van St Michel op het stoffelijk overschot van de admiraal lag. Er is besloten dat de kist nooit meer geopend zal worden.

Dit is het praalgraf van de Ruyter in deze kerk.

Dit is het detail. Hier ziet u de orde van St Michel.

Na zijn overlijden kwam het bericht dat de koning van Spanje hem in de Spaanse adel had opgenomen.

De loden kist met zijn stoffelijk overschot stond in de kajuit van de

“Eendracht”, het vlaggenschip van het Nederlandse eskader. De Franse koning Lodewijk de Veertiende had opdracht gegeven om saluutschoten te lossen bij het langs varen van de “Eendracht” langs Franse havens. Het is niet waarschijnlijk dat die saluutschoten ook daadwerkelijk zijn afgegeven, daarvoor voeren de schepen te ver uit de wal, maar het gaat om het gebaar. Daarmee kreeg de Ruyter nog postuum een geweldig eerbewijs van de Franse koning, en dat, terwijl we in oorlog waren met Frankrijk.

In 1841 werd het standbeeld van de Ruyter in Vlissingen onthuld

En ten slotte werd in 1895 de gedenknaald in Debrecen onthuld, niet alleen om de bevrijding van de 28 predikanten te gedenken, maar ook ter ere van de Ruyter. Het aantal onderscheidingen, eretekenen, geschenken en andere eerbewijzen dat hij ontving voor zijn wapenfeiten is gigantisch groot.

Hijzelf hechtte er veel waarde aan want hij wist wel degelijk wat hij waard was.

Hongarije heeft 10 miljoen inwoners, ongeveer 60 % katholiek. Boedapest is de grootste stad met 1.8 miljoen inwoners en Debrecen is de tweede stad met 200 000 inwoners.

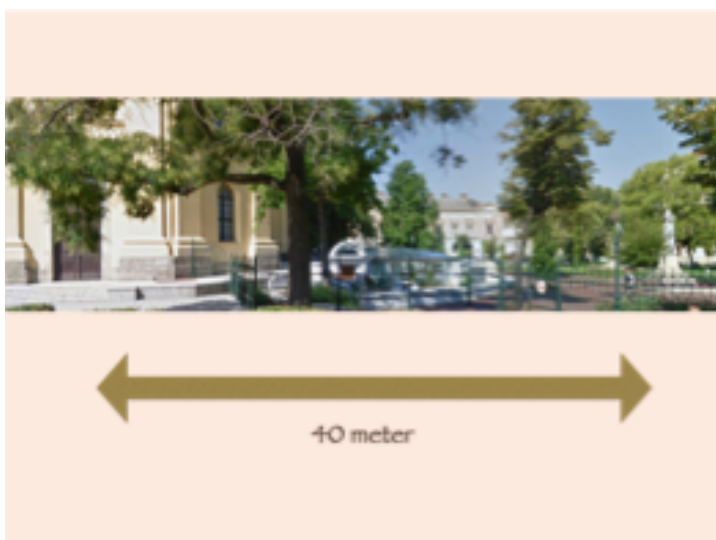

Debrecen heeft om allerlei redenen de bijnaam gekregen “Het Calvinistische Rome”. In het midden van de stad staat deze zeer grote protestantse kerk uit 1824, de “Reformed Great Church”. Hij heeft een grondoppervlakte van 1500 vierkante meter. Er kunnen wel 3000 mensen in deze kerk. U ziet deze twee torens

Hier ziet u dezelfde torens van boven gezien. Vlak achter deze kerk is er een klein perkje met onze gedenknaald.

Hier is de zij-ingang van de kerk.

Van opzij gezien. Links de kerk, de zij-ingang. De afstand van deze zij-ingang tot het monument is ongeveer 40 meter.

Op 16 oktober 1978 werd Kardinaal Wojtiwwa van de Poolse stad Krakoef tot paus gekozen. Hij koos de naam Johannes Paulus de Tweede.

Paus
Johannes Paulus II
1920 - 2005

Hij werd paus tijdens de koude oorlog. Polen werd toen beheerst door de Sovjet Unie. Zijn verkiezing veroorzaakte een schok bij de leiders van de Sovjet Unie.

Een jaar later, in Juni 1979, bracht hij een bezoek aan Polen. Daar hield hij een toespraak voor zijn landgenoten, waarin hij hun een hart onder de riem stak. Hij zei daarin, : “Don’t be afraid !!”. Die uitspraak is typerend voor hem en daarmee is hij beroemd geworden. “Don’t be afraid”.

Veel historici zien die toespraak als het allereerste beginpunt van het uiteenvallen van de Sovjet Unie. Deze paus ontpopte zich steeds meer als een formidabele tegenstander van de leiders van de sovjet unie. Die hebben getracht hem uit te schakelen door middel van een moordaanslag die hij overleefde, op 13 mei 1981.

Deze paus heeft meer gereisd dan al zijn voorgangers bij elkaar. Hij bracht een bezoek aan 104 landen waarbij hij meer dan een miljoen

kilometers aflegde.

Na het vreedzame uiteenvallen van de sovjet unie, bracht hij van 16 tot 20 augustus 1991 een bezoek aan Hongarije tijdens zijn 52^e reis,. Hij bezocht Boedapest en kwam ook naar Debrecen. In de Reformed Great Church van Debrecen.

Hier zien we hem in die grote protestantse kerk. Hij leest hier zijn toespraak voor.

Over de oecumene, natuurlijk. Hij zei dat de oecumenische gedachte van tegenwoordig niet altijd heeft bestaan. In tegendeel. Hij noemde daarbij de 28 bevrijde predikanten, hij zei letterlijk : “Ik ken de droevige geschiedenis van de

predikanten die veroordeeld waren tot gevangenschap en dwangarbeid op de galeien, wier lot hier in deze kerk in herinnering wordt gehouden. Andere tragische gebeurtenissen komen ook voor de geest. Heden ten dage is dit soort dingen ondenkbaar. Het is nu onze taak om nog meer voortgang te maken met wederzijdse waardering en broederschap”.

Hij luistert naar een toespraak door de protestantse bisschop.

U ziet dat er allemaal christenen aanwezig waren, maar wel van allerlei verschillende gezindten.

Hier wordt waarschijnlijk een protestantse Bijbel aan hem overhandigd.

Na afloop ging de paus in de richting van de hoofduitgang van de kerk. Maar plotseling, onverwachts, ging hij linksaf en hij verliet de kerk door de zij uitgang. Dit was niet volgens het protocol van het

bezoek. Iedereen werd verrast door deze verandering in het programma. Zijn voornemen om een krans te leggen bij ons monument had hij niet bekend gemaakt, naar alle waarschijnlijkheid om geen onrust te veroorzaken bij een aantal kerkelijke hoogwaardigheidsbekleders, die faliekant tegen zo'n kranslegging waren, zowel katholieken als protestanten. Om al die tegenstanders een slag voor te zijn, had hij zijn plan geheim gehouden.

Hier loopt hij naar het monument. Ik las ergens dat zelfs de aartsbisschop van Debrecen niet wist wat de paus van plan was te doen. Ook de beveiliging van de paus was in de war gebracht en die was niet optimaal tijdens de krans legging.

Hij neemt de krans aan.

De krans wordt gelegd aan de voet van de gedenknaald.

Een plechtig ogenblik.

Het was zijn persoonlijke wens om de bevrijde predikanten en admiraal de Ruyter met een krans te eren en te herdenken. Dit was zeer bijzonder en moedig. En bovendien was het een

duidelijk signaal, dat hij de oecumenische gedachte wilde vormgeven.

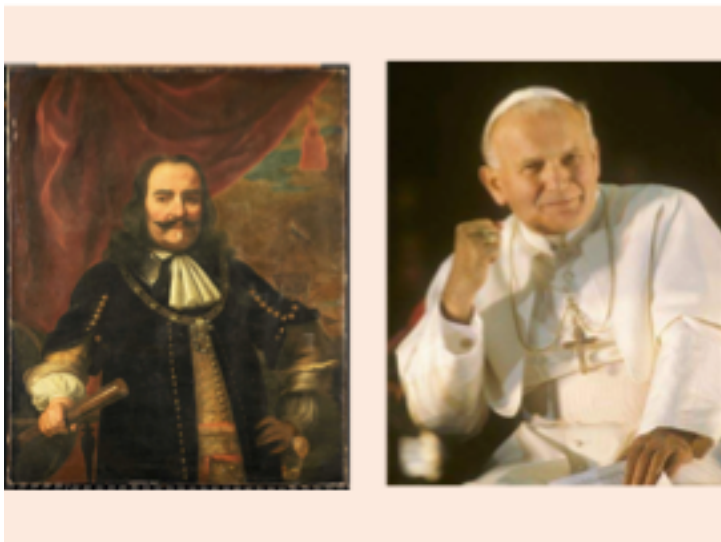
Hier kijkt de paus duidelijk naar boven, waar de naam de Ruyter staat geschreven. Hij denkt waarschijnlijk “dat was nou een echt protestantse admiraal, maar wel een groot Christen”.

In de krant stond deze foto. Een moment van overdenking en bezinning.

Tegenwoordig ziet u het bronzen afgietsel van de krans die de paus daar 26 en een half jaar geleden heeft gelegd.

Veel karaktertrekken van deze paus en admiraal de Ruyter komen overeen : Beiden waren energiek en onervraagd. Beiden bezaten een natuurlijk overwicht, het waren echte leiders.

En bovenal : beiden hadden een rotsvast godsvertrouwen en ze waren daarom nooit angstig, maar vol zelfvertrouwen.

En wat de oecumenische gedachte betreft, stemmen ze ook overeen : op de galeien hadden er namelijk gereformeerde en Lutherse predikanten gezeten, allemaal zonder onderscheid door elkaar. Toen de woordvoerder van de predikanten aan de admiraal vroeg hoe ze hem konden bedanken voor hun bevrijding, antwoordde hij volgens zijn biograaf Gerard Brandt : “Dankt uwen Godt, ik heb niet meer gedaan dan ik schuldig was. Gaat dan heenen, en doet uw best, een ieder by de zynen, dat gy, t’huis koomende, één mooght zyn of worden, en ik zal nooit aangenaamer dank ontvangen”.

De kranslegging door de paus op 18 augustus 1991 bij het monument in Debrecen is van grote betekenis geweest voor admiraal de Ruyter.

Het was wederom een postuum eerbewijs, gebracht nota bene door de paus zelf, een bijzonder grote eer voor hem.

Het kan worden toegevoegd aan de lange lijst van geschenken, eretekenen, eerbewijzen en onderscheidingen die hij in zijn leven en ook daarna mocht ontvangen.

Elke jaar wordt hier door u, excellentie, een krans gelegd om de

bevrijding in 1676 te herdenken van de Hongaarse predikanten, maar het is eveneens een blijk van dankbaarheid aan admiraal de Ruyter, omdat hij die bevrijding heeft bewerkstelligd.

Een aantal andere kransen wordt gelegd door Nederlandse autoriteiten als blijk van hulde en ook van dankbaarheid, dat hij destijds het voortbestaan van de republiek heeft zeker gesteld. Nederland is dan ook tegenwoordig een zelfstandig land in Europa dank zij hem.

Jan Nuboer, 17 februari 2018 Nieuwe Kerk, Amsterdam